

Verbinden voor veiligheid

Wat heeft u gemist in de afgelopen maanden om te kunnen zorgen voor sociale veiligheid? Welke lessen zijn er uit de afgelopen periode te halen waar u het komend schooljaar uw voordeel mee kunt doen? School & Veiligheid geeft, op basis van verschillende artikelen, handvatten om in te zetten wanneer nodig.

Als u weet wat er nodig is om te kunnen zorgen voor een sociaal veilige leeromgeving, kunt u het ook in uw werk 'organiseren', fysiek en online. Denk bijvoorbeeld aan terloopse gesprekjes met leerlingen, waardoor u weet wat er speelt. Zaken die in het online lesgeven juist hebben geholpen, kunt u vasthouden en inzetten in de klassikale lessen. Bijvoorbeeld meer zicht op de thuissituatie of het contact met ouders over het welbevinden van hun kinderen. Meer hierover kunt u lezen in het artikel *Pedagogische tact in én na corona-tijd: wat hou je vast, wat laat je los?* op www.nivoz.nl

Wat is echt belangrijk?

Na de uitzonderlijke tijd die achter ons ligt, is reflectie op de (brede maatschappelijke) opdracht van scholen van groot belang. Duidelijk is geworden dat scholen een grote rol spelen in kansengelijkheid en sociale veiligheid van leerlingen. Dé voorwaarde om te kunnen leren is veiligheid; op school en thuis. Daarbij is aandacht voor verbinding essentieel. Aandacht voor de relatie met uw leerlingen en hun persoonlijke ontwikkeling. Geïnteresseerd? Lees dan het interview met de Belgische psychiater Dirk de Wachter ***Als de samenleving onderwijs respecteert, voelt elke leraar dat tot in zijn klas*** op www.klasse.be.

Hoe

Blijf in gesprek met jongeren over wat ze meemaken; continu, in fysiek en digitaal onderwijs. Investeer in gerichte aandacht op het emotionele welzijn, pas daarna komen de leerdoelen en de kennisoverdracht. Lees meer hierover in het stuk ***Coronacrisis: 'Ook aandacht nodig voor emotionele achterstanden'*** van de hoogleraar neuropsychologie Jelle Jolles.

Bied een veilige oefenplaats waarin geëxperimenteerd en geleerd kan worden. Ook in een online omgeving kunnen leerlingen sociale vaardigheden ontwikkelen.

Basisprincipes van sociale veiligheid zijn toepasbaar in het online lesgeven: Investeren in de verbinding met de leerling, plaatsvinden van interactie, signaleren waar zorg nodig is, kwetsbaarheid tonen, groepsdynamische processen, afspraken maken over omgang met elkaar, transparante communicatie.

Weet u wat de impact is van de periode met Coronamaatregelen op uw leerlingen?

De groep

De groepsdynamiek, of die zich nu in de fysieke ruimte afspeelt of online, gaat door. Het kan voorkomen dat het groepsproces zich in een normingsfase bevindt als de leerlingen fysiek weer bij elkaar komen. Bied dan duidelijkheid en structuur. Stel in gezamenlijkheid de regels op en bevorder gewenst gedrag. Verdiepende informatie over groepsdynamiek leest u in het artikel ***Groepsvorming nu de school weer opengaat: Maak van je klas weer een groep*** van Kees van Overveld en Wouter Siebers.

Hoe

Onderzoek welke vragen er leven bij de leerlingen. Check hoe het met ze gaat. Laat ze bijvoorbeeld een brief schrijven aan de leraar. Bespreek met uw groep hoe jullie de komende tijd samen optrekken. Of het nu gaat om een opstart, of nieuwe *lock-down*. Zorg voor contact en interactie. Met name bij tieners. Bij hen kan minder interactie met leeftijdsgenoten effect hebben op hun sociaal emotionele ontwikkeling. Verminder waar mogelijk de afstand en investeer in een gedeelde cultuur.

De leerling

Wees sensitief voor wat een leerling nodig heeft, geef informatie die past bij de fase van de leerlingen. Heb bijzondere aandacht voor tieners/jongeren (ook mbo-studenten) die zich terugtrekken en zorgen hebben over de toekomst. Gelijke kansen en uitgangspositie is niet vanzelfsprekend voor iedereen. Draag zorg voor kwetsbare leerlingen en ongelijkheid. Daarover vertelt ontwikkelingspsycholoog Anna van Duijvenvoorde in het artikel *Half jaar school missen kan erg ingrijpend zijn voor tieners* van de Volkskrant.

Hoe

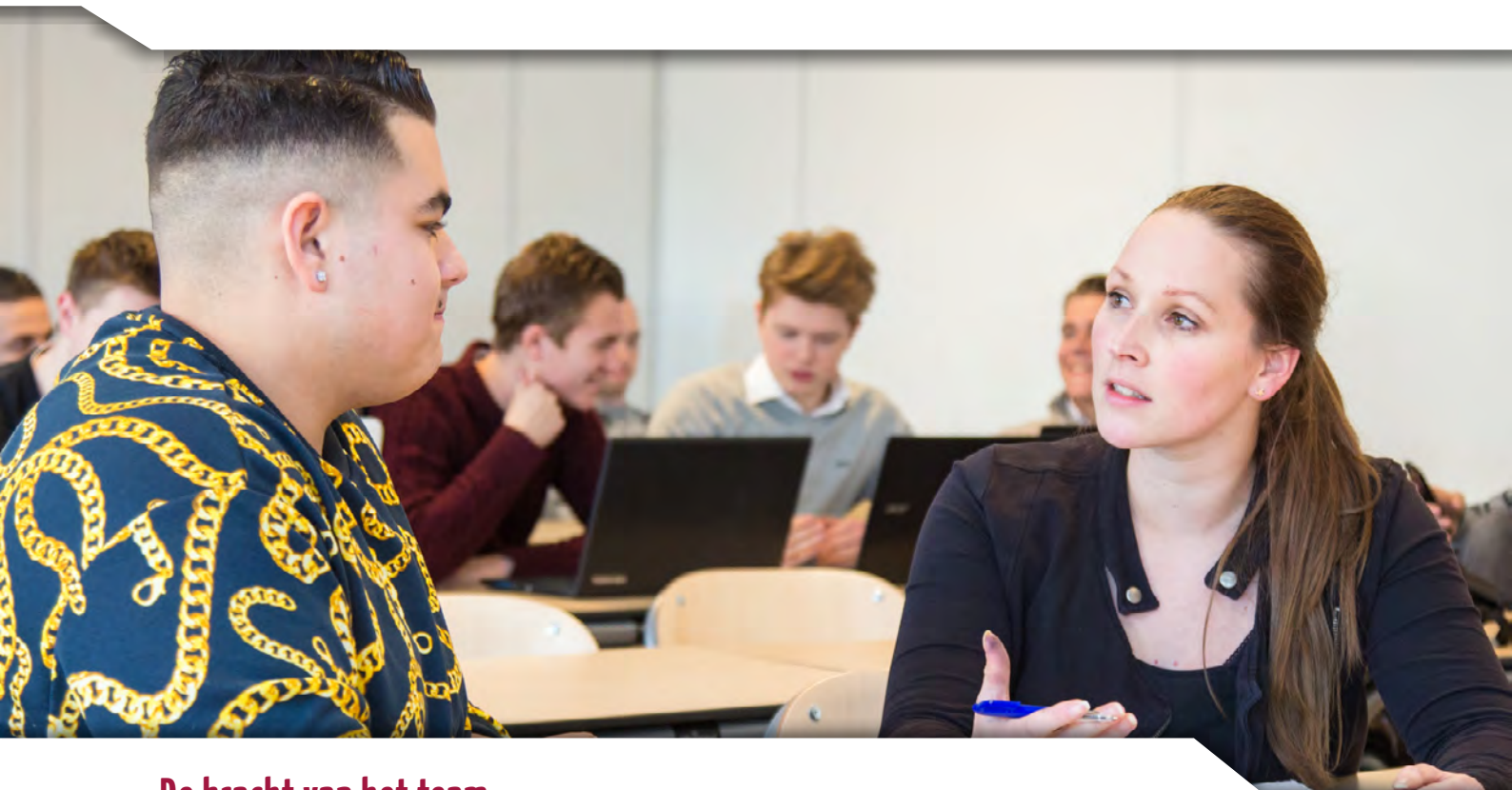
Niet iedereen verwerkt ervaringen in hetzelfde tempo. Sommige leerlingen willen het liefste doorgaan met een zo normaal mogelijke onderwijs-situatie. De duidelijke structuur die hen bekend is, vergroot het gevoel van veiligheid. Anderen hebben de behoefte aan aandacht voor hun emotionele welzijn. Bekijk de *Handreiking Coro-Na* van het Samenwerkingsverband Voortgezet Onderwijs 30 06.

Investeer in de leerling-specifieke (persoonlijke, ervaringsgerichte, sociaal-emotionele) behoeften en voorwaarden om tot leren te komen. Bied structuur en voorspelbaarheid. Zorg dat u beschikbaar bent voor leerlingen, maak ruimte voor een persoonlijk gesprek en geef

dit voorrang aan kennisoverdracht als de situatie zich aandient.

Onderzoek wat een kwetsbare leerling rustig maakt. Wees hier steunend in, bijvoorbeeld door afleiding, troost of beweging. Het kan voorkomen dat leerlingen pas op een later moment hun ervaringen wil delen. Laat hen weten dat ze ook later in het schooljaar hiermee bij u of een collega terecht kunnen.

Deel met ouders zaken die u opvallen over de sociaal emotionele ontwikkeling van (kwetsbare) leerlingen. En toon belangstelling voor wat ouders hierover te vertellen hebben. Leony Coppens en Naomi Vandamme schrijven hier meer over in de whitepaper *Varen op veerkracht*.

De kracht van het team

Wanneer u verantwoordelijk bent voor de veiligheid en het welbevinden van leerlingen, dan is het goed dat ook uw veiligheid en welbevinden aan bod komt. Lees meer hierover in het stuk *Reflectieve vragen vanuit de aandachtsgebieden van Pedagogische Tact* van stichting NIVOZ.

Hoe

Maak als team tijd voor elkaar, besteed ook aandacht aan het informele contact.

Ga uit van (veer-)kracht

Ga uit van de innerlijke veerkracht van de leerling.

Hoe

De omgeving van de leerling, u dus ook, biedt ondersteuning door duiding te geven. Daarna kan een leerling zelf antwoorden vinden. Stel de leerling in staat om zelf een weg

te vinden in een nieuwe situatie. Voor [PrimaOnderwijs.nl](https://www.primaonderwijs.nl) interviewde Brigitte Bloem, Jelle Jolles hierover: *Schenk in onderwijs meer aandacht aan sociale en emotionele vaardigheden.*

Complexe toekomst en perspectief

In de afgelopen maanden hebben we allen te maken gehad met een grotere mate van onzekerheid. Iedereen gaat daar verschillend mee om. De toekomst voor ons en onze leerlingen zal complexer zijn dan dat wij nu kennen. Hoe bereidt u ze daarop voor? Lees daarvoor eens de whitepaper *Varen op veerkracht*.

Hoe

Als leraar begeleidt u uw leerlingen. U leert ze omgaan met veranderingen en levensvragen. U geeft ze vrijheid binnen kaders en dat moet passen bij hun ontwikkeling en leeftijdsfase. Dat doet u door te blijven leren, u aan te passen en in te spelen op wat zich voordoet. U leert leerlingen omgaan met onzekerheid, zodat ze er niet angstig van worden. Ga niet uit van één oplossing, morgen kan het weer anders zijn, maar bied wel perspectief. We zien aan de herstart van het fysieke onderwijs hoe belangrijk het is om perspectief te hebben.

Hoe blijven we leren?

Leer niet alleen door terug te kijken op het leren op afstand. Probeer het leerproces binnen de schoolorganisatie door te zetten en vast te houden in het nieuwe schooljaar.

Hoe

Geef aandacht aan en erken de zorgen van ouders, leerlingen, leraren en directie. Luister en stel open vragen om samen oplossingen te bedenken voor de toekomst. Verus schrijft daarover in het stuk ***Kansen door de crisis: het ongeplande experiment.*** Online lesgeven maakt soms kwetsbaar en leraren kunnen dat als

onveilig ervaren. Maak goede afspraken over online gebruiken en zorg dat leerlingen en ouders daarvan op de hoogte zijn. Als voorbeeld: moeten leerlingen in beeld zijn, of mogen zij de camera uitschakelen? En hoe zit dat bij de leraar? Gebruik het contact met ouders ook als input voor het beleid.

Communicatie

Communicatie binnen het team, met leerlingen en ouders is belangrijk, bleek maar weer. Naast de interne communicatie over alle aanpassingen voor het leren op afstand, is ook het contact met samenwerkingspartners en soms zelfs de pers aan de orde gekomen. Leg vast wat hiervan geleerd is, voor het geval er nogmaals landelijke maatregelen worden afgekondigd of lokale besmettingshaarden optreden.

Hoe

In de samenwerking met ouders kunt u gebruik maken van onze ***vragenlijst voor ouders.*** Vraag bij ouders naar informatie over het welbevinden van de leerling bij les op afstand. Zet positieve, nieuwe gewoontes in de samenwerking met ouders, voort in het komende schooljaar. Neem communicatie als onderdeel op in het crisisplan. Benoem een vast contactpersoon bij elke samenwerkingspartner en stel voor de eigen school één woordvoerder aan. Zorg eventueel voor een draaiboek ter voorbereiding op een aannemelijk scenario.

Zorg bij onrust dat u zelf de regie houdt en zorg voor transparante interne en externe communicatie.

Uiteraard kunt u zich niet op alles voorbereiden, dat laat de coronatijd wel zien. Het kan zijn dat er zich een dilemma voordoet dat spanning oplevert. Wees hier eerlijk over en erken de spanning ook in de communicatie. Meer informatie kunt u lezen in het stuk ***Deze school is dicht vanwege een besmetting: hoe het er uit de hand liep + de lessons learned*** van Verus.